

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

COORDONATOR:

Prof. univ. dr. habil. Simona CONSTANTINOVICI

CANDIDAT:

Drd. Adriana IEREMCIUC

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**COLETTE – STIL, RECEPTARE ȘI TRADUCERE.
PARADOXURILE UNEI CREAȚII**

COORDONATOR:

CANDIDAT:

Prof. univ. dr. habil. Simona CONSTANTINOVICI

Drd. Adriana IEREMCIUC

CUPRINS

Mulțumiri	6
LISTA DE SIGLE ȘI ABREVIERI.....	Error! Bookmark not defined.
LISTA DE FIGURI. ENUMERARE.....	Error! Bookmark not defined.
INTRODUCERE	Error! Bookmark not defined.
Contextualizare.....	Error! Bookmark not defined.
Accente și detalii biografice.....	Error! Bookmark not defined.
Relevanța tematicii.....	Error! Bookmark not defined.
Corpus, structură, obiective și elemente de metodologie.....	Error! Bookmark not defined.
PARTEA I.....	Error! Bookmark not defined.
I. INTRODUCERE ÎN RECEPTAREA TEXTULUI LITERAR .	Error! Bookmark not defined.
I.1. Receptarea autoarei în lucrările scrise din spațiul francez...	Error! Bookmark not defined.
I.1.1. În dicționare și antologii. Capitole și semnalări.....	Error! Bookmark not defined.
I.1.2. În reviste și ziare. Studii, articole și mențiuni	Error! Bookmark not defined.
I.1.3. În scrisori și volume confesive.....	Error! Bookmark not defined.
I.1.4. În teze de doctorat	Error! Bookmark not defined.
I.1.5. În istoriografii, critică și teorie literară.....	Error! Bookmark not defined.
I.2. Receptarea autoarei în lucrările scrise din spațiul românesc	Error! Bookmark not defined.
defined.	
I.2.1. În dicționare și antologii. Capitole și semnalări.....	Error! Bookmark not defined.
I.2.2. În reviste și ziare. Studii, articole și mențiuni	Error! Bookmark not defined.
I.2.3. În scrisori și volume confesive.....	Error! Bookmark not defined.
I.2.4. În teze de doctorat	Error! Bookmark not defined.
I.2.5. În istoriografii, critică și teorie literară.....	Error! Bookmark not defined.
I.2.6. În mediul online	79
Concluzii parțiale	86
PARTEA A II-A	89
II. INTERPRETAREA TEXTULUI. UN SINOPSIS EXEGETIC	89
II.1. Specificitatea literaturii feminine	Error! Bookmark not defined.
II.1.1. Imaginea lui Colette în contextul epocii sale.....	98

II.1.1.1. Microcosmosul feminin.....	Error! Bookmark not defined.
II.2. Configurații tematice în textele traduse ale lui Colette	Error! Bookmark not defined.
II.2.1. Copilăria.....	Error! Bookmark not defined.
II.2.2. Natura.....	Error! Bookmark not defined.
II.2.3. Iubirea	Error! Bookmark not defined.
Concluzii parțiale	Error! Bookmark not defined.
II.3. Configurații stilistice în textele traduse ale lui Colette.....	Error! Bookmark not defined.
II.3.1. Anatomia romanelor colettiene	Error! Bookmark not defined.
II.3.1.1. Romanul confesiv.....	Error! Bookmark not defined.
II.3.1.2. Alte tehnici narative	Error! Bookmark not defined.
II.3.2. Pluralitatea procedeelor stilistice.....	Error! Bookmark not defined.
II.3.3. Oralitatea stilului colettian.....	Error! Bookmark not defined.
Concluzii parțiale	Error! Bookmark not defined.
II.4. Configurații semantice în textele traduse ale lui Colette....	Error! Bookmark not defined.
II.4.1. Analiza cronotopului romanesc	Error! Bookmark not defined.
II.4.2. Sinestezia universului colettian.....	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.1. Văzul	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.1.1. Privirea asupra celorlalți.....	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.1.1. Privirea asupra sinelui	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.2. Auzul	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.3. Gustul	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.4. Simțul tactil	Error! Bookmark not defined.
II.4.2.5. Olfactivul.....	Error! Bookmark not defined.
Concluzii parțiale	Error! Bookmark not defined.
PARTEA A III-A.....	Error! Bookmark not defined.
III. CONSIDERAȚII METATRADUCTIVE.....	Error! Bookmark not defined.
III.1. Traducerea între necesitate și oportunitate.....	Error! Bookmark not defined.
III.1.1. Romanul între autor și traducător	195
III.1.2. Amprenta traducătorului.....	198
III.1.3. Modele, teorii, strategii și procedee.....	199
Concluzii parțiale	Error! Bookmark not defined.

III.2. Între <i>Chéri</i> și <i>Curtezana</i> . Reflecții asupra actului traductiv	Error! Bookmark not defined.
III.2.1. Note asupra edițiilor	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.1. Tematica	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.2. Lexicul	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.2.1. Clasa adjectivului	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.2.2. Clasa substantivului	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.2.3. Clasa verbului	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.3. Stilul	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.4. Elementele paratextuale	Error! Bookmark not defined.
III.2.1.5. Traducătorii	Error! Bookmark not defined.
III.2.2. Aspecte ale traducerii romanului francez în limba română	Error! Bookmark not defined.
III.2.2.1. Aspecte ale traducerii romanului colettian în limba română în comparație cu alte limbi	Error! Bookmark not defined.
III.2.3. Analize comparative din perspectiva traducerii	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.1. Modalități și strategii de traducere	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.2. Fidelitate față de textul-sursă	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.2.1. Echivalența	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.3. Îndepărtarea de textul-sursă	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.3.1. Omisiunea	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.3.2. Explicitarea	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.3.3. Modularea	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.3.4. Adaptarea	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.4. Traducerea numelor proprii	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.5. Erori traductive	Error! Bookmark not defined.
III.2.3.6. Recrearea unui stil prin traducere	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII	Error! Bookmark not defined.
INDEX AUCTORUM	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.
LISTA DE FIGURI. PREZENTARE	Error! Bookmark not defined.
ANEXE	Error! Bookmark not defined.

CUVINTE-CHEIE: *Colette, literatură feminină, biografie, receptare, paradox, stil, tematică, semantică, traducere.*

REZUMAT

Sidonie-Gabrielle Colette este o scriitoare a spațiului francez, contemporană cu Marcel Proust, André Gide, Paul Valéry, Paul Claudel ș.a. Singura voce feminină dintre cei enumerați, Colette debutează cu texte în care principala sursă de inspirație a fost biografia, dovedindu-și talentul surprinzător. Spirit inovator pentru secolul al XX-lea, Colette rămâne în istorie grație textelor sale, în care cultivă meditația ca mijloc de subtilă evadare din cotidian. Actul de a scrie constituie, pentru Colette, un mijloc de (auto)cunoaștere, inițial involuntar, ulterior, la maturitate, însoțit de reflecție.

Din punct de vedere structural, lucrarea cuprinde trei părți aferente titlului: *receptare, stil* și *traducere*, cărora li se subordonează mai multe capitole și subcapitole, acestea fiind precedate de introducere, lista de figuri, lista de sigle și abrevieri și succedate de concluzii, bibliografie, index al autorilor și anexe.

Ne-am propus să realizăm panorama biografiei autoarei, ca prim obiectiv, pentru a evidenția care este backgroundul premonitoriu al textelor sale, deoarece opera lui Colette este rezultanta unei fuzionări dintre realitate și ficțiune. Ulterior, pentru a contura o impresie critică asupra a ceea ce a reprezentat scriitoarea Colette în epoca în care a viețuit și *a posteriori*, în Franța și în România, am inventariat documentele care ne-au parvenit, cu scopul de a ajunge la vocea majorității.

Receptarea a fost defalcată în două categorii. În spațiul francez, am identificat o sumedenie de studii, articole, lucrări exegetice, teze de doctorat, din perioada vieții sale și până în contemporaneitate. Printre specialiștii colettieni, enumerăm câteva nume importante, precum Jacques Dupont, Guy Ducrey, Frédéric Maget, Gérard Bonal, Claude Pichois, Alain Brunet, Francine Dugast-Portes, Antoine Compagnon, Germaine Beaumont ș.a., care au avut un rol important în receptarea autoarei, contribuind la confirmarea notorietății acesteia, prin ample studii

și exegeze menite să orienteze generațiile actuale și viitoare cu privire la ceea ce a reprezentat Colette.

În spațiul românesc, cele mai multe surse identificate aparțin perioadei în care Colette activa ca scriitoare. După moartea acesteia, se mai păstrează reminiscențe, până la începutul anilor 2000, însă, în majoritatea cazurilor, observăm doar mențiuni, fără aprofundarea subiectului. Cea mai importantă lucrare existentă pe tărâm românesc este teza de doctorat a Silviei Buțureanu, apărută la centenar, în 1973, *Colette et la recherche de soi-même*, redactată însă în limba franceză, reprezentând un amplu studiu monografic consacrat acesteia.

După analiza tuturor materialelor, am putut conchide că numele lui Colette este semnificativ nu doar pentru spațiul cultural și artistic francez, ci și pentru cel românesc și universal. Privitor la sursele livrești, se remarcă existența a două tendințe complementare: un val de voci care susțin activitatea literară a lui Colette, fiind considerată o scriitoare cu un talent remarcabil, și un alt val care o subordonează platitudinii, întrucât i se imputau niște texte lipsite de intelectualism. Astfel, unii susțin că aspectul definitiv al textelor lui Colette este apetența acesteia pentru tema iubirii, o temă firească pentru literatura feminină, în vreme ce alții o văd subordonată spațiului mundan, mereu în căutarea paradisului pierdut, identificând, dincolo de aceste aspecte superficiale, niște invariante ale stilului pentru care o amintim și în zilele noastre. Dat fiind faptul că apar, în continuare, studii, demersul întreprins nu are caracter exhaustiv, lăsând deschisă posibilitatea adăugării altor surse relevante pentru subiectul nostru de cercetare.

Cea de-a doua parte a lucrării, cea mai amplă, a fost defalcată în trei categorii *temă, stil și semantică*. Desigur, pe lângă identificarea acestor dimensiuni ale textului, am realizat o trecere în revistă a principalelor noțiuni teoretice pe care le-am utilizat în analizele propriu-zise. Totodată, am punctat câteva detalii despre literatura feminină, care, deși inițial conotată negativ, a reușit să demonstreze rezistența în timp a unor texte realizate cu meticulozitate, în decelarea cărora se poate ajunge la cercetări surprinzătoare.

O primă direcție pe care am trasat-o vizează reliefaarea principalelor teme existente în cadrul operelor traduse, corpusul avut la dispoziție însumând cele șase texte apărute în limba română: *Hoinara* și *Duo* (în traducerea lui Ovidiu Constantinescu), *Chéri* și *Sfârșitul lui Chéri* (în traducerea Monei Rădulescu și a lui Corneliu Rădulescu), *Sido* și *Cârceii de viță* (în traducerea Irinei Eliade). În acest scop, am identificat nucleeele tematice și am stabilit relațiile existente între termenii care aparțin aceluiași câmp lexical. Pentru fiecare situație, am oferit contexte din corpusul

textual pe care l-am avut la dispoziție. Plecând de la vârsta de aur, *copilăria*, perioadă a vieții pe care încearcă să o resusciteze prin amintiri, ajungând la universul primordial, la toposul în care și-a construit cele mai reprezentative momente ale vârstei fragede, *natura*, a cărei prezență constituie în viața sa un arhetip, și finalizând cu esența vieții, *iubirea*, cu ajutorul căreia ființa umană se poate reîntregi, Colette alege să pășească sigur în sfera literară, glisând mereu între cele trei coordonate reper, marile sale teme recurente. Mai mult, pentru fiecare câmp, am întocmit câte o diagramă, cu scopul de a vizualiza diversitatea lexicală specifică autoarei în cauză. Am demonstrat că, datorită multitudinii termenilor de specialitate, textele colettiene pot fi considerate adevărate enciclopedii botanice, respectiv zoologice. În toate romanele, fauna și flora sunt bine evidențiate, intrând, de cele mai multe ori, în analogie cu personajele, transferându-le acestora semnificații. În plus, iubirea, ca temă principală, își face apariția în texte, ca o condiție primordială a vieții, rămânând, pentru actanții lui Colette, un mister insondabil, aceștia declarându-se, în fața ei, învinși.

Următoarea direcție a presupus inventarierea principalelor figuri de stil, precum și interpretarea unor exemple, pentru a reliefa stilul distinctiv al scriitoarei. Trebuie să menționăm că ne-am oprit asupra tropilor recurenți, întrucât obiectivul nostru a presupus trasarea stilisticii generale a autoarei în cauză. Exemplele izolate nu au fost consemnate. Am remarcat apetența pentru anumite figuri de stil precum *comparația*, întrucât textele colettiene sunt bogate în paralelisme, *interogația retorică*, evidențiind incertitudinile personajelor, *epitetul*, care demonstrează poeticitatea textelor lui Colette. În felul acesta, am relevat modalitatea în care scriitoarea își construiește discursul ficțional, rezultând un gen literar contaminat cu o expresivitate proprie textelor lirice. Acolo unde realitatea nu poate fi descrisă se va așterne tăcerea care, de cele mai multe ori, ascunde adevăruri imprevizibile. Întâlnim la Colette preponderența stilului indirect liber, prin intermediul căruia se confesează cititorilor. Fără doar și poate, Colette este o scriitoare care iubește să vorbească, însă nu într-atât încât să expună poliloghii, *concizia* rămânând o trăsătură definitorie a stilului său. Aidoma ei, și personajele sale sunt vorbărețe, manifestând o predilecție pentru dialog, interjecții și suspensii, demonstrând *caracterul oral* al scrierilor colettiene și, în egală măsură, conferindu-le textelor veridicitate. Deși sunt buni oratori, dialogul nu-și atinge finalitatea, actanții simțindu-se neînțeleși, recurgând la monolog. *Luciditatea* și *autenticitatea* o determină pe Colette să renunțe la eufemisme, prezentând necruțător realitățile dure cu care se confruntă protagoniștii săi.

Am evidențiat, în egală măsură, modalitatea de frazare, accentuând apetența scriitoarei pentru suspensie, considerând că ceea ce nu este comunicat invită la completări ulterioare din partea cititorilor. În felul acesta, Colette urmărește implicarea lectorului în procesul de creație, găsind în acesta un aliat în vederea constituirii imaginii de ansamblu.

Stilul lui Colette se definește prin contopirea tonului narativ, configurat prin preponderența verbelor, cu cel liric, actualizat prin figuralitatea în care se înscriu unitățile sintagmatice. Scriitoarea nu ezită să apeleze, acolo unde este cazul, la terminologii de specialitate (botanică, zoologie), în virtutea creării unui vocabular insolit, prin juxtapunerea de registre și stiluri. Astfel, fără a sconta rezultatul, parcurgerea romanelor lui Colette aduce cu sine îmbogățirea cunoștințelor din domenii diverse. Lipsa poliloghiei este, în cazul lui Colette, un atu, iar absența cuvintelor duce la inferențe operate în mintea receptorului, acestea făcând parte din jocul scriitoricesc colettian.

În cele din urmă, am încheiat triada cu semantica, valorificând exemple de contexte ale căror sensuri sunt antrenate în rețele polivalente. Urmărind galeria personajelor, am observat că, în ciuda relațiilor care se stabilesc între acestea, adevăratele lor intenții pot fi descoperite ascultându-le vocea interioară, prin intermediul confesiunii, întrucât măștile cad atunci când adevărul irumpe printr-un monolog tonitruant, în al cărui ecou se succed realități nebănuite.

Nu în ultimul rând, opera colettiană poate fi văzută ca o acumulare de straturi corespunzătoare celor cinci simțuri analizate. Detaliile care se devoalează prin intermediul văzului, auzului, tactilului, gustului și mirosului nu fac altceva decât să vibreze în ton cu ceea ce își dorește scriitoarea să transmită. Astfel, unele amănunte, aparent insignifiante, pot actualiza semnificații, în acord cu trăirile actanților, cu sentimentele și cugetele lor. În felul acesta, ia naștere plăcerea lui Colette de a contempla, de a gusta, de a mirosi și de a atinge, obiceiuri pe care le insuflă și personajelor sale, în scopul de a descoperi lumea nu doar printr-un simț, ci prin suprapunerea percepțiilor. Am urmărit funcția privirii în textele lui Colette, fie asupra sinelui, fie asupra celorlalți. Mai mult decât celelalte simțuri, văzul rămâne un element declanșator al unor reacții felurite. El poate să confirme un mesaj verbal, să-l substituie sau să-l infirme. Personajele contemplă, transmițând, prin intermediul privirii, unele detalii pe care nu le verbalizează. În plus, când se răsfrânge asupra sinelui, privirea în oglindă servește la conștientizarea realității utopice sau distopice, în care se regăsesc. Ca vehicul semantic, oglinda realizează granița dintre adevăr și himeră. În fața oglinzii, măștile cad, iar imaginile transpuse în text sunt înfățișate cu o sinceritate

tranzantă. Prin urmare, în textele lui Colette remarcăm suprapunerea imaginilor artistice, corespunzătoare celor cinci simțuri, formând acorduri sinestezice în care freamătă puterea evocării.

În plus, am urmărit realizarea cronotopului în cele patru romane traduse. Am remarcat că atât spațialitatea, cât și temporalitatea sunt foarte bine determinate în romane, cu scopul de a le conferi textelor verosimilitate. Totodată, am semnalat existența unor prolepse care au menirea de a umple niște goluri aparente. De cele mai multe ori, în romane, prezentul nu este dezirabil, așadar personajele fie vor rememora episoade din trecut, de o importantă rezonanță pentru prezent, fie vor descrie un viitor așa cum și-l proiectează în imaginar, care va fi confirmat sau nu de diegeză. Memoria afectivă va derula incursiuni în trecut, de dragul resuscitării unui univers pierdut. Timpul rămâne cel mai mare dușman, fiind cel care alterează, separă, ucide. El are proprietatea de a se dilata, fiind sufocant, atunci când survine așteptarea, sau de a se comprima, fiind revigorant, atunci când se întrezărește împlinirea.

În acord cu valențele timpului, există și diferite tipuri de spațialitate: de ruptură, de compensație, subpopulate sau suprapopulate. Apare, în fiecare roman analizat, un spațiu al echilibrului, locul în care actanții își doresc să se dilate timpul, iar distanțarea de acesta atrage consecințe devastatoare.

În final, am considerat necesară analiza corpusului avut la bază: textele lui Colette traduse în limba română. Fără a fi numeroase, acestea sunt realizate de filologi diferiți. A urmări toate cele șase texte traduse ar fi condus la o lucrare independentă, diferită de ceea ce ne-am propus. Chiar și așa, nu putem să nu admitem că la baza a ceea ce a constituit o parte din miezul problemei se află textele sale traduse. Prin urmare, dorința de a analiza în paralel produsele finite ale autorilor-secunzi este legitimă. Ne-am propus să poposim asupra unui text, *Chéri*, singurul pentru care există două variante în limba română: prima, din 1973, realizată de către Mona Rădulescu și Corneliu Rădulescu, și a doua, din 2009, concepută de Nicoleta Neagoe.

Am încercat, înainte de toate, să nuanțăm câteva elemente fundamentale, în vederea trasării demersului pe care am intenționat să-l realizăm, conștienți fiind de labilitatea actului traductiv. Este evident că o bună cunoaștere a metodelor care stau la baza traducerii va fi utilă, cu scopul de a constitui analize pertinente. Ulterior, am cercetat cu minuțiozitate fiecare procedură traductivă, oferind exemple justificatoare din textele supuse analizei. În cele din urmă, am abordat problema erorilor traductive, realizate din pricina neatenției, a ignoranței ori din cauza necunoașterii suficiente a limbii-sursă sau a limbii-țintă.

Trebuie acceptată ideea că traducătorul nu este un erou, ci un intermediar care încearcă să redea o variantă cât mai bună a textului-sursă. Procedul traducerii nu este lipsit de subiectivitate, întrucât traducătorul are de făcut niște alegeri, însă ea trebuie înțeleasă diferit de ceea ce ar presupune implicarea lui în text, moment în care acesta ar voala dorințele autorului, textul-sursă hibridizându-se cu ideile traducătorului, ceea ce ar duce la știrbirea adevărului.

Pentru reușita traducerii, translatorul are la bază tehnici menite să-l ghideze în periplul traductologic. Chiar dacă traductologia este o disciplină din ce în ce mai cercetată, iar metodele și aparatul teoretic sunt în continuă dezvoltare, a traduce înseamnă mai mult decât atât. Practica demonstrează că, pentru traducere, ca și pentru alte domenii, este nevoie de disciplină și vocație, pe lângă un mecanism bine pus la punct. Cu alte cuvinte, cei mai mulți traducători specializați nu săvârșesc actul traducerii doar prin aplicarea succesivă a metodelor, ci acesta reprezintă o sinteză între știința, competența și cultura pe care traducătorul le deține. Cu toate acestea, pentru ca rezultatul să fie unul artistic, este nevoie de intuiție, precizie și inspirație, caracteristici deținute doar de persoanele inițiate.

În definitiv, apariția celor două variante de traducere nu poate decât să sprijine vulgarizarea unui text care se pliază pe gustul receptorilor. El poate fi parcurs și în manieră superficială, deținând toate ingredientele unui roman captivant, dar, dincolo de acest aspect, poate fi și un bun exercițiu pentru cei capabili de a înlătura stratul de la suprafață, pătrunzând în substanța textului.

Întotdeauna se vor ivi dezechilibre între traduceri, la fel cum am ilustrat și noi cu privire la textul avut la îndemână, *Chéri*, iar analizele comparative nu vor întârzia să apară. Acest domeniu se va bucura întotdeauna de originalitate, întrucât, chiar dacă teoria este aceeași, exemplele sunt variate și ofertante. În plus, pornindu-se de la un exemplu concret, se poate ajunge la o viziune de ansamblu, la stabilirea unor teorii inovative. Noi am demonstrat că, având la bază același text-sursă, au rezultat două variante complementare, diferite, una *sursistă*, apropiată de limba-sursă, cea din 1973, și alta, cea din 2009, *țintistă*, preocupată să redea un conținut adecvat cititorilor contemporani. Ambele variante sunt perfectibile, întrucât fiecare fidelitate menționată atrage după sine o infidelitate.

Din punct de vedere metodologic, teza se bazează pe principii și metode analitice, analogice, interpretative, contrastiv-comparative, realizându-se clivajul a două abordări: una istorico-funcțională și cealaltă literar-expresivă. Astfel, se poate contura scopul lucrării de față:

trasarea demersului biobibliografic al lui Colette și rememorarea importanței pe care a avut-o autoarea în secolul al XX-lea și ulterior, datorită scrierilor sale.

Prin urmare, textele coletiene pot constitui subiectul unor cercetări multidirecționale. Am demonstrat, mai întâi de toate, că, în literatură, omul din spatele textului este foarte important. Autoreferențialitatea este bine determinată în textele lui Colette. În această direcție, am ajuns la împlinirea dezideratelor primei părți din capitolul întâi. În felul acesta, s-a realizat puntea spre partea a doua, întrucât Colette a rămas în gândul majorității grație activității sale literare. De asemenea, nu am pierdut din vedere că materialele principale pe care le-am avut la bază reprezintă texte traduse. Astfel, am conștientizat necesitatea urmării în paralel a textului original cu cel rezultat în limba-țintă. Având în vedere că, pentru un singur text, există două ediții traduse, iar o analiză a tuturor celor șase texte ar fi extins prea mult cercetarea, am considerat oportun să confruntăm doar cele două variante.

În definitiv, fără a se asemui cu un alt scriitor, Colette își evidențiază *geniul feminin* și rămâne un nume individual în patrimoniul culturii franceze, datorită textelor pe care le-a scris, în care cuvântul este principalul instrument prin intermediul căruia dă glas contrastelor insolite și vocii lăuntrice.

MOTS-CLÉS : *Colette, littérature féminine, biographie, réception, paradoxe, style, thématique, sémantique, traduction.*

RÉSUMÉ

Sidonie-Gabrielle Colette est une écrivaine de l'espace français, contemporaine de Marcel Proust, André Gide, Paul Valéry, Paul Claudel et al. La seule voix féminine parmi celles répertoriées, Colette débute avec des textes dont la principale source d'inspiration est la biographie, en prouvant son talent surprenant. Esprit innovateur pour le XXe siècle, Colette reste dans l'histoire grâce à ses textes, dans lesquels elle cultive la méditation comme moyen d'évasion subtile du quotidien. L'acte d'écrire est, pour Colette, un moyen de connaissance (de soi), d'abord involontaire, plus tard, à l'âge adulte, accompagné de réflexion.

Du point de vue structurel, l'ouvrage comprend trois parties liées au titre : *réception, style* et *traduction*, auxquelles sont subordonnés plusieurs chapitres et sous-chapitres précédés de l'introduction, de la liste des figures, de la liste des logos et abréviations, et suivi des conclusions, de la bibliographie, de l'index des auteurs et des annexes.

Nous avons voulu dresser un panorama de la biographie de l'auteur, pour premier objectif, de mettre en valeur le fond prémonitoire de ses textes, puisque l'œuvre de Colette est le résultat d'une fusion entre réalité et fiction. Plus tard, afin de nous faire une idée critique de ce que représentait l'écrivaine Colette à l'époque où elle vivait et *a posteriori*, en France et en Roumanie, nous avons inventorié les documents qui nous sont parvenus, dans le but d'atteindre la voix de la majorité.

La réception était divisée en deux catégories. Dans l'espace français, nous avons identifié de nombreuses études, articles, ouvrages exégétiques, thèses de doctorat, de l'époque de sa vie jusqu'à nos jours. Parmi les spécialistes colétiens, nous citons quelques noms importants, tels que Jacques Dupont, Guy Ducrey, Frédéric Maget, Gérard Bonal, Claude Pichois, Alain Brunet, Francine Dugast-Portes, Antoine Compagnon, Germaine Beaumont et d'autres, qui ont joué un rôle important pour la réception de l'auteur, en contribuant à la confirmation de sa notoriété, à

travers des études et des exégèses approfondies visant à orienter les générations actuelles et futures sur ce que représentait Colette.

Dans l'espace roumain, les sources les plus identifiées appartiennent à la période où Colette était active comme écrivaine. Après sa mort, des réminiscences sont encore conservées, jusqu'au début des années 2000, mais dans la plupart des cas, nous n'observons que des mentions, sans approfondir le sujet. L'ouvrage le plus important existant sur le territoire roumain est la thèse de doctorat de Silvia Butureanu, publiée à l'occasion du centenaire, en 1973, *Colette et la recherche de soi-même*, mais rédigée en français, représentant une vaste étude monographique qui lui est consacrée.

Après avoir analysé tous les matériaux, nous avons pu conclure que le nom de Colette est significatif non seulement pour l'espace culturel et artistique français, mais aussi pour l'espace roumain et universel. En ce qui concerne les sources livresques, nous pouvons noter l'existence de deux vagues complémentaires : une vague de voix qui soutiennent l'activité littéraire de Colette, considérée comme une écrivaine au talent remarquable, et une autre vague qui la subordonne à des platitudes, en lui imputant le manque d'intellectualisme. Ainsi, certains soutiennent que l'aspect déterminant des textes de Colette est son appétit pour le thème de l'amour, thème naturel de la littérature féminine, tandis que d'autres la voient subordonnée à l'espace mundane, toujours à la recherche du paradis perdu, en identifiant, au-delà de ces aspects superficiels, quelques invariants du style grâce auquel nous nous souvenons encore d'elle aujourd'hui. Compte tenu du fait que des études continuent de paraître, la démarche entreprise n'est pas exhaustive, en laissant ouverte la possibilité d'ajouter d'autres sources pertinentes pour notre sujet de recherche.

La deuxième partie du travail, la plus étendue, a été décomposée en trois catégories : *thème*, *style* et *sémantique*. À part cet effort d'identifier ces dimensions du texte, nous avons sans doute parcouru les principales notions théoriques que nous avons utilisées dans les analyses. En même temps, nous avons souligné quelques détails sur la littérature féminine, qui, bien qu'au départ connoté négativement, a réussi à démontrer la résistance dans le temps de certains textes méticuleusement produits, dans la détection desquels on peut parvenir à des recherches surprenantes.

Une première direction que nous avons tracée vise à mettre en valeur les principaux thèmes existant au sein des textes traduits, le corpus disponible résumant les six éditions existantes en roumain : *La vagabonde* et *Duo* (en traduction d'Ovidiu Constantinescu), *Chéri* et *La fin de Chéri*

(en traduction de Mona Rădulescu et Corneliu Rădulescu), *Sido* et *Les vrilles de la vigne* (en traduction d'Irina Eliade). Pour cela, nous avons identifié les noyaux thématiques et établi les relations existantes entre les termes appartenant à un même champ lexical. Pour chaque situation, nous avons fourni des contextes issus du corpus textuel dont nous disposions. En partant de l'âge d'or, *l'enfance*, une période de la vie qu'elle tente de faire revivre à travers les souvenirs, pour atteindre l'univers primordial, le topos dans lequel elle a construit les moments les plus représentatifs de son jeune âge, *la nature*, dont la présence constitue dans la vie son archétype, et en terminant par l'essence de la vie, *l'amour*, à l'aide de laquelle l'être humain peut se réinsérer, Colette choisit d'entrer en toute sécurité dans la sphère littéraire, glissant toujours entre les trois coordonnées repères, ses grands thèmes récurrents. Par ailleurs, pour chaque domaine, nous avons dressé un schéma, pour visualiser la diversité lexicale propre à l'auteur concerné. Nous avons démontré que, du fait de la multitude de termes spécialisés, les textes colétiens peuvent être considérés comme de véritables encyclopédies botaniques et zoologiques. Dans tous les romans, la faune et la flore sont bien mises en valeur, en entrant, la plupart du temps, en analogie avec les personnages, leur transférant leurs significations. De plus, l'amour, comme thème principal, apparaît dans les textes, comme une condition primordiale de la vie, restant, pour les acteurs de Colette, un mystère insondable, alors qu'ils se déclarent, devant elle, vaincus.

Le but suivant impliquait l'inventaire des principales figures stylistiques, ainsi que l'interprétation de quelques exemples, pour mettre en valeur le style distinctif de l'écrivaine. Il faut mentionner que nous nous sommes concentrés sur des tropes récurrents, car notre objectif consistait à retracer la stylistique générale de l'auteur en question. Des exemples isolés n'ont pas été enregistrés. Nous avons noté son goût pour certaines figures de style comme *la comparaison*, car les textes de Colette sont riches en parallélismes, *l'interrogation rhétorique*, en mettant en valeur les incertitudes des personnages, *l'épithète*, qui démontre la poétique des textes de Colette. Nous avons ainsi révélé la manière dont l'écrivaine construit son discours fictionnel, en aboutissant à un genre littéraire contaminé par une expressivité propre aux textes lyriques. Là où la réalité ne peut être décrite, règne le silence qui, la plupart du temps, cache des vérités imprévisibles. On retrouve chez Colette la prépondérance du style indirect libre, à travers lequel il se confesse aux lecteurs. Colette est sans aucun doute une écrivaine qui aime parler, mais pas jusqu'à exhiber des polylogies, *la brièveté* restant un trait déterminant de son style. Comme elle, ses personnages sont également bavards, en montrant une prédilection pour les dialogues, les interjections et les

suspensions, en démontrant *le caractère oral* des écrits de Colette et donnant également de la vraisemblance aux textes. Bien qu'ils soient de bons orateurs, le dialogue n'atteint pas sa finalité, les acteurs se sentant incompris, recourant au monologue. *La lucidité et l'authenticité* amènent Colette à renoncer aux euphémismes et à présenter sans relâche les dures réalités auxquelles sont confrontés ses protagonistes.

Nous avons également souligné la manière de formuler, en soulignant l'appétit de suspense de l'écrivaine, en estimant que ce qui n'est pas communiqué appelle des ajouts supplémentaires de la part des lecteurs. Colette recherche ainsi l'implication du lecteur dans le processus de création, en le prenant pour un allié en vue de constituer l'image d'ensemble.

Le style de Colette se définit par la fusion du ton narratif, configuré par la prépondérance des verbes, avec le ton lyrique, actualisé par la figuration dans laquelle s'inscrivent les unités syntagmatiques. L'écrivaine n'hésite pas à faire appel, le cas échéant, à des terminologies spécialisées (botanique, zoologie), grâce à la création d'un vocabulaire insolite, en juxtaposant registres et styles. Ainsi, sans négliger le résultat, la lecture des romans de Colette apporte un enrichissement des connaissances dans divers domaines. L'absence de polylogie est, dans le cas de Colette, un atout, et l'absence des mots conduit à des déductions faites dans l'esprit du récepteur, qui font partie du jeu d'écriture de Colette.

Enfin, nous avons complété la triade avec la sémantique, en exploitant des exemples de contextes dont les significations sont entraînés dans des réseaux polyvalents. En suivant la galerie des personnages, nous avons remarqué que, malgré les relations qui s'établissent entre eux, leurs véritables intentions peuvent être découvertes en écoutant leur voix intérieure, à travers la confession, parce que les masques tombent lorsque la vérité éclate à travers un monologue tonitruant, dans l'écho duquel se produisent des réalités insoupçonnées.

Enfin et surtout, l'œuvre de Colette peut être vue comme une accumulation de couches correspondant aux cinq sens analysés. Les détails révélés par la vue, l'ouïe, le toucher, le goût et l'odeur ne font que vibrer en accord avec ce que l'écrivaine veut transmettre. Ainsi, certains détails apparemment insignifiants peuvent mettre à jour les significations, en fonction des expériences des actants, de leurs sentiments et de leurs pensées. Ainsi naît le plaisir de Colette de contempler, goûter, sentir et toucher, habitudes qu'elle inculque également à ses personnages, afin de découvrir le monde non seulement à travers un sens, mais à travers des perceptions qui se chevauchent. Nous avons mis en lumière la fonction du regard dans les textes de Colette, soit sur soi, soit sur autrui.

Plus que les autres sens, la vue reste un déclencheur de diverses réactions. Elle peut confirmer un message verbal, le substituer ou l'infirmier. Les personnages contemplant, transmettent, par leur regard, certains détails qu'ils ne verbalisent pas. De plus, lorsqu'ils réfléchissent sur eux-mêmes, se regarder dans le miroir leur permet de prendre conscience de la réalité utopique ou dystopique dans laquelle ils se trouvent. En tant que véhicule sémantique, le miroir réalise la frontière entre vérité et chimère. Devant le miroir, les masques tombent et les images transposées dans le texte se montrent avec une sincérité aiguisée. Ainsi, dans les textes de Colette, on remarque la superposition d'images artistiques, correspondant aux cinq sens, formant des accords synesthésiques dans lesquels s'agite le pouvoir d'évocation.

De plus, nous avons suivi la réalisation du chronotope dans les quatre romans traduits. Nous avons remarqué que la spatialité, ainsi que la temporalité sont très bien mises en valeur dans les romans, dans le but de donner de la vraisemblance aux textes. En même temps, nous avons souligné l'existence de quelques prolepses destinées à combler certaines lacunes apparentes. La plupart du temps, dans les romans, le présent n'est pas souhaitable, si bien que les personnages se souviendront soit des épisodes du passé, en ayant une résonance importante pour le présent, soit ils décriront un avenir tel qu'ils le projettent dans leur imagination, ce qui sera confirmé ou non de diégèse. La mémoire affective fera une incursion dans le passé, dans le but de ressusciter un univers perdu. Le temps reste le plus grand ennemi, celui qui altère, sépare, tue. Il a la propriété de s'étendre, d'être étouffant, lorsque surgit une attente, ou de se comprimer, d'être revigorant, lorsque l'épanouissement se fait entrevoir.

Selon les valences du temps, on distingue également différents types de spatialités : de rupture, compensatoire, sous-peuplée ou surpeuplée. Il apparaît, dans chaque roman analysé, un espace d'équilibre, le lieu où les acteurs souhaitent dilater le temps, et l'éloignement de celui-ci entraîne des conséquences dévastatrices.

Enfin, nous avons jugé nécessaire d'analyser le corpus à partir : des textes de Colette traduits en roumain. Sans être nombreux, ils sont réalisés par différents philologues. La poursuite des six textes traduits aurait conduit à un travail indépendant, différent de ce que nous souhaitons. Pour autant, force est de constater qu'à l'origine de ce qui constitue une partie du cœur du problème se trouvent ses textes traduits. Dès lors, la volonté d'analyser en parallèle les produits finis des seconds auteurs est légitime. Nous avons proposé de nous concentrer sur un texte, *Chéri*, le seul

pour lequel il existe deux versions en roumain : la première, de 1973, réalisée par Mona Rădulescu et Corneliu Rădulescu, et la seconde, de 2009, conçue par Nicoleta Neagoie.

Nous avons essayé avant tout de nuancer certains éléments fondamentaux, afin de tracer la démarche que nous souhaitons atteindre, conscients de la labilité de l'acte de traduction. Il est évident qu'une bonne connaissance des méthodes sous-jacentes à la traduction sera utile afin de constituer des analyses pertinentes. Ensuite, nous avons étudié minutieusement chaque procédure de traduction, en fournissant des exemples à l'appui tirés des textes analysés. Enfin, nous avons abordé le problème des erreurs de traduction, dues à l'inattention, à l'ignorance ou à une connaissance insuffisante de la langue-source ou de la langue-cible.

Il faut accepter l'idée que le traducteur n'est pas un héros, mais un intermédiaire qui tente de restituer la meilleure version possible du texte source. Le processus de traduction n'est pas dénué de subjectivité, car le traducteur a des choix à faire, mais il doit être compris différemment de ce qui impliquerait son implication dans le texte, ce qui voilerait alors la volonté de l'auteur, le texte source s'hybridant avec les idées du traducteur, ce qui conduirait à la suppression de la vérité.

Pour réussir la traduction, le traducteur s'appuie sur des techniques conçues pour le guider dans le parcours de traduction. Même si la traductologie est une discipline de plus en plus recherchée et que les méthodes et les appareils théoriques sont en constante évolution, traduire signifie bien plus que cela. La pratique montre que la traduction, comme d'autres domaines, requiert discipline et vocation, en plus d'un mécanisme bien établi. En d'autres termes, la plupart des traducteurs spécialisés n'effectuent pas l'acte de traduction uniquement par l'application successive de méthodes, mais il représente une synthèse entre la science, la compétence et la culture que possède le traducteur. Cependant, pour que le résultat soit artistique, il faut de l'intuition, de la précision et de l'inspiration, caractéristiques que seuls les initiés possèdent.

En fin de compte, l'apparition des deux variantes de traduction ne peut que favoriser la vulgarisation d'un texte qui plie au goût des destinataires. Il peut aussi être lu de manière superficielle, en possédant tous les ingrédients d'un roman engageant, mais, au-delà de cet aspect, il peut aussi être un bon exercice pour ceux qui sont capables d'enlever la couche de la surface, en pénétrant dans le magma du texte.

Il y aura toujours des déséquilibres entre les traductions, comme nous l'avons illustré avec le texte présent, *Chéri*, et les analyses comparatives ne se feront pas attendre. Ce domaine jouira toujours d'originalité, car, même si la théorie est la même, les exemples sont variés et enrichissants.

De plus, à partir d'un exemple concret, il est possible d'aboutir à une vision globale, d'établir des théories innovantes. Nous avons démontré qu'à partir d'un même texte source résultaient deux versions complémentaires et différentes, l'une *sourçante*, proche de la langue source, celle de 1973, et une autre, celle de 2009, *ciblée*, soucieuse de restituer un contenu adéquat aux lecteurs contemporains. Les deux variantes sont perfectibles, puisque chaque fidélité évoquée attire une infidélité.

Du point de vue méthodologique, la thèse s'appuie sur des principes et des méthodes analytiques, analogiques, interprétatifs, contrastifs-comparatifs, réalisant le clivage de deux approches : l'une historique-fonctionnelle et l'autre littéraire-expressive. Ainsi peut être esquissé l'objectif du présent ouvrage : retracer la démarche biobibliographique de Colette et rappeler l'importance que l'auteure a eu au XXe siècle et après, grâce à ses écrits.

Les textes colétiens peuvent donc faire l'objet de recherches multidirectionnelles. Nous avons démontré tout d'abord qu'en littérature, l'homme derrière le texte est très important. L'autoréférentialité est bien déterminée dans les textes de Colette. Dans cette direction, nous avons atteint la réalisation des désirs de la première partie du premier chapitre. Le pont vers la deuxième partie était ainsi fait, puisque Colette restait dans l'esprit du plus grand nombre grâce à son activité littéraire. Aussi, nous n'avons pas perdu de vue que les principaux matériaux sur lesquels notre travail repose sont des textes traduits. Ainsi, nous avons pris conscience de la nécessité de suivre le texte original en parallèle avec celui résultant dans la langue cible. En considérant que, pour un même texte, il existe deux éditions traduites, et qu'une analyse de l'ensemble des six textes aurait trop prolongé la recherche, nous avons jugé opportun de comparer uniquement les deux variantes.

En définitive, sans ressembler à une autre écrivaine, Colette met en avant son *génie féminin* et reste un nom à part dans le patrimoine de la culture française, grâce aux textes qu'elle a écrits, dans lesquels la parole est l'outil principal à travers lequel elle donne voix à des contrastes insolites et à la voix intérieure.

KEYWORDS: *Colette, female literature, biography, reception, paradox, style, thematic, semantics, translation.*

ABSTRACT

Sidonie-Gabrielle Colette is a French writer and woman of letters, contemporary with Marcel Proust, André Gide, Paul Valéry, Paul Claudel, etc. The only female voice among those listed, Colette begins with texts in which the main source of inspiration was biography, proving her surprising talent. An innovative spirit for the 20th century, Colette's texts, in which she cultivates meditation as a subtle escape from everyday life, will go down in history. For Colette, the act of writing is a means of (self-)knowledge, initially involuntary, then, in adulthood, accompanied by reflection.

Structurally, the work includes three parts related to the title: *reception, style* and *translation*, to which several chapters and sub-chapters are subordinated. These are preceded by the introduction, the list of figures, the list of acronyms and abbreviations and followed by conclusions, bibliography, an index of authors and appendices.

As a first objective, we set out to create a panorama of the author's biography, in order to highlight the premonitory background of her texts, since Colette's work is the result of a fusion between reality and fiction. Subsequently, in order to form a critical impression of what the writer Colette represented in the period in which she lived and *a posteriori*, in France and in Romania, we have inventoried the documents that we had, with the aim of reaching the voice of the majority.

Reception was divided into two categories. In the French area, we have identified a lot of studies, articles, exegetical works, doctoral theses, from the period of her life up to the present day. Among Colette's specialists, we list some important names, such as Jacques Dupont, Guy Ducrey, Frédéric Maget, Gérard Bonal, Claude Pichois, Alain Brunet, Francine Dugast-Portes, Antoine Compagnon, Germaine Beaumont and others, who have played an important role in the reception of the author, contributing to the confirmation of her notoriety, through extensive studies and exegeses aimed at guiding current and future generations.

In Romania, most of the sources identified belong to the period when Colette was active as a writer. After her death, reminiscences of her work have still been preserved, until the beginning of the 2000s, but in most cases, we only find mentions. The most important existing work on the Romanian territory is Silvia Buțureanu's doctoral thesis, published on the centenary, in 1973, *Colette et la recherche de soi-même*, which was written in French and represented an extensive monographic study dedicated to her.

After analyzing all the materials, we could conclude that Colette's name is significant not only for the French cultural and artistic space, but also for the Romanian and universal one. Regarding the book sources, two complementary trends can be noted: a wave of voices that support Colette's literary activity, as she was considered a writer with a remarkable talent, and another wave that subordinates her to platitudes, as she was accused of texts missing intellectualism. Thus, some argue that the defining aspect of Colette's texts is her appetite for the theme of love, a natural theme for women's literature, while others see her subordinated to the mundane space, always in search of the lost paradise, identifying, beyond these superficial aspects, some invariants of the style for which we still remember her today. Given the fact that studies are still appearing, the approach taken is not exhaustive, leaving open the possibility of adding other relevant sources for our research topic.

The second part of the work, the most extensive, was divided into three categories: *theme*, *style* and *semantics*. Of course, in addition to the identification of these dimensions of the text, we have made an overview of the main theoretical notions that we have used in the actual analyses. At the same time, we have pointed out some details about women's literature, which, although initially negatively connoted, has managed to demonstrate the resistance over time of some meticulously produced texts, in which surprising research has been found.

A first direction that we have traced is aimed at highlighting the main existing themes within the translated texts, the corpus available summing up the six existing editions in Romanian: *The Vagabond* and *Duo* (in the translation of Ovidiu Constantinescu), *Chéri* and *The End of Chéri* (in the translation of Mona Rădulescu and Corneliu Rădulescu), *Sido* and *The Tendrils of the Vine* (in the translation of Irina Eliade). For this purpose, we identified the thematic cores and established the existing relationships between the terms belonging to the same lexical field. For each situation, we provided contexts from the textual corpus that we had at our disposal. Starting from the golden age, *childhood*, a period of life that she tries to revive through memories, reaching

the primordial universe, the topos in which she built the most representative moments of her early age, *nature*, whose presence in life is an archetype, and finishing with the essence of life, *love*, with the help of which the human being can be reintegrated, Colette chooses to step safely into the literary sphere, always sliding between the three landmark coordinates, her great recurring themes. Moreover, for each field, we have drawn up a diagram with the aim of visualizing the lexical diversity specific to the author in question. We demonstrated that, due to the multitude of specialized terms, the Colettian texts can be considered true botanical and zoological encyclopedias. In all the novels, fauna and flora are well highlighted, entering, most of the time, in analogy with the characters, transferring their meanings to them. In addition, love, as the main theme, appears in the texts, as a primordial condition of life, remaining, for Colette's characters, an unfathomable mystery, as they declare themselves, in front of her, defeated.

The next direction involved the inventory of the main stylistic figures, as well as the interpretation of some examples, to highlight the distinctive style of the writer. We must mention that we focused on recurring tropes, as our objective involved tracing the general stylistics of the author in question. Isolated examples were not recorded. We noted the appetite for certain stylistic figures such as *simile*, as Colette's texts are rich in parallelisms, *rhetorical interrogation*, highlighting the uncertainties of the characters, and *the epithet* which demonstrates the poeticity of Colette's texts. In this way, we revealed the way in which the writer constructs her fictional discourse, resulting in a literary genre contaminated with an expressiveness specific to lyrical texts. Where reality cannot be described, silence will, most of the time, hide unpredictable truths. We find in Colette the preponderance of the free indirect style, through which she confesses to the readers. Without a doubt, Colette is a writer who loves to talk, but not so much as to exhibit polylogies, *brevity* remaining a defining feature of her style. Like her, her characters are also talkative, showing a predilection for dialogue, interjections and suspensions, demonstrating the *oral character* of Colettian writings and equally giving the texts verisimilitude. Although they are good orators, the dialogue does not reach its finality, the actors feeling misunderstood, resorting to monologue. *Lucidity* and *authenticity* lead Colette to dispense with euphemisms, relentlessly presenting the harsh realities faced by her protagonists.

We also highlighted the way of phrasing, emphasizing the writer's appetite for suspense, considering that what is not communicated invites further additions from the readers. In this way,

Colette seeks the involvement of the lecturer in the creative process, finding in him an ally in order to constitute the overall image.

Colette's style is defined by merging the narrative tone, configured by the preponderance of verbs, with the lyrical tone, updated by the figuration in which the syntagmatic units are inscribed. The writer does not hesitate to call, where appropriate, on specialized terminologies (botany, zoology), by virtue of creating an unusual vocabulary, by juxtaposing registers and styles. Thus, without discounting the result, reading Colette's novels brings with it the enrichment of knowledge in various fields. The lack of polylogy is in Colette's case an asset, and the absence of words leads to inferences made in the receiver's mind, which are part of Colette's writing game.

Finally, we completed the triad with semantics, leveraging examples of contexts whose meanings are entrained in polyvalent networks. Following the gallery of characters, we noticed that, despite the relationships that are established between them, their true intentions can be discovered by listening to their inner voice, through confession, as the masks fall when the truth breaks through a thunderous monologue, in the echo of which unsuspected realities happen.

Last but not least, Collettian work can be seen as an accumulation of layers corresponding to the five senses analyzed. The details revealed through sight, hearing, touch, taste, and smell do nothing but vibrate in tune with what the writer wants to convey. Thus, some apparently insignificant details can update meanings, in accordance with the experiences of the actants, with their feelings and thoughts. In this way, Colette's pleasure to contemplate, taste, smell and touch is born, habits that she also instills in her characters, in order to discover the world not only through a sense, but through overlapping perceptions. We have highlighted the function of the gaze in Colette's texts, either on the self or on others. More than the other senses, sight remains a trigger for various reactions. It can confirm a verbal message, substitute it or deny it. The characters contemplate, transmitting through their gaze some details that they do not verbalize. In addition, when they reflect on themselves, looking in the mirror serves to make them aware of the utopian or dystopian reality in which they find themselves. As a semantic vehicle, the mirror realizes the boundary between truth and chimera. In front of the mirror, the masks fall, and the images transposed into the text are shown with sharp sincerity. Therefore, in Colette's texts we notice the overlap of artistic images, corresponding to the five senses, and forming synesthetic chords in which the power of evocation stirs.

In addition, we followed the realization of the chronotope in the four translated novels. We noticed that both spatiality and temporality are very well highlighted in the novels, with the aim of giving the texts verisimilitude. At the same time, we pointed out the existence of some prolepsis that are meant to fill some apparent gaps. Most of the time, in the novels, the present is not desirable, so the characters will either recall episodes from the past, of an important resonance for the present, or they will describe a future as they project it in their imagination, which will be confirmed or not by the diegesis. Affective memory will foray into the past, for the sake of resurrecting a lost universe. Time remains the greatest enemy, being the one that alters, separates, kills. It has the property of expanding, being suffocating, when expectation arises, or compressing, being invigorating, when fulfillment is glimpsed.

According to the valences of time, there are also different types of spatiality: rupture, compensatory, underpopulated or overpopulated. There appears, in each analyzed novel, a space of balance, the place where the actors wish to dilate time, and distancing from it attracts devastating consequences.

Finally, we considered it necessary to analyze the corpus based on Colette's texts translated into Romanian. Without being numerous, they are made by different philologists. Pursuing all six translated texts would have led to an independent work, different from what we intended. Even so, we cannot but admit that at the root of what constituted part of the heart of the matter are her translated texts. Therefore, the desire to analyze the finished products of second authors in parallel is legitimate. We proposed to focus on a text, *Chéri*, the only one for which there are two versions in Romanian: the first, from 1973, made by Mona Rădulescu and Corneliu Rădulescu, and the second, from 2009, conceived by Nicoleta Neagoe.

We tried, above all, to nuance some fundamental elements, in order to trace the approach we intended to achieve, being aware of the lability of the translation act. It is obvious that a good knowledge of the methods underlying the translation will be useful in order to constitute relevant analyses. Afterwards, we thoroughly researched each translation procedure, providing supporting examples from the texts under analysis. Finally, we addressed the problem of translational errors made due to inattention, ignorance or insufficient knowledge of the source language or the target language.

The idea that the translator is not a hero must be accepted, and we should consider him as an intermediary who tries to render the best possible version of the source text. The translation

process is not devoid of subjectivity, as the translator has some choices to make, but it must be understood differently from what his involvement in the text would imply, at which point it would veil the author's wishes, and the source text would hybridize with the translator's ideas, which would lead to the suppression of the truth.

For the success of the translation, the translator relies on techniques designed to guide him in the process of translation. Even if translationology is an increasingly researched discipline, and the methods and theoretical apparatus are constantly developing, translating means more than that. Practice shows that translation, like other fields, requires discipline and vocation, in addition to a well-established mechanism. In other words, most specialized translators do not perform the act of translation only through the successive application of methods, but it represents a synthesis between the science, competence and culture that the translator possesses. However, for the result to be artistic, intuition, precision and inspiration are needed, characteristics possessed only by initiated people.

In the end, the appearance of the two translation variants can only support the vulgarization of a text that bends to the taste of the receivers. It can also be perused in a superficial manner, possessing all the ingredients of an engaging novel, but, beyond this aspect, it can also be a good exercise for those able to remove the layer from the surface, penetrating into the magma of the text.

There will always be imbalances between translations, as we have illustrated with the text *Chéri*, and comparative analyzes will not be long in coming. This field will always enjoy originality, since, even if the theory is the same, the examples are varied and offering. In addition, starting from a concrete example, it is possible to reach an overall vision, to establish some innovative theories. We demonstrated that, based on the same source text, two complementary, different versions resulted, one *sourcing*, close to the source language, the one from 1973, and another, the one from 2009, *targeted*, concerned with rendering adequate content to the contemporary readers. Both variants are perfectible, since each mentioned fidelity attracts an infidelity.

From a methodological point of view, the thesis is based on analytical, analogical, interpretative, contrastive-comparative principles and methods, realizing the cleavage of two approaches: one historical-functional and the other literary-expressive. Thus, the purpose of the

present work can be outlined: tracing Colette's biobibliographical approach and recalling the importance the author had in the 20th century and later, thanks to her writings.

Therefore, Colettian texts can be the subject of multidirectional research. First of all, we have demonstrated that, in literature, who is behind the text is very important. Self-referentiality is well determined in Colette's texts. In this direction, we have reached the fulfillment of the desires of the first part of the first chapter. In this way, a bridge to the second part was made, as Colette remained in the mind of the majority thanks to her literary activity. Also, we did not lose sight of the fact that the main materials we used as a basis are translated texts. Thus, we became aware of the need to follow the original text in parallel with the resulting one in the target language. Considering that for a single text there are two translated editions, and an analysis of all six texts would have extended the research too much, we considered it appropriate to compare only the two variants.

Ultimately, without being like another writer, Colette highlights her *feminine genius* and remains an individual name in the heritage of French culture, thanks to the texts she wrote, in which the word is the main tool through which she gives voice to unusual contrasts and the inner voice.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Surse primare

COLETTE, *Chéri*, Paris, Éditions Fayard, 1920.

COLETTE, *Chéri. La fin de Chéri*, Paris, Flammarion, 1996.

COLETTE, *Les vrilles de la vigne*, Paris, Éditions LDP, s.a.

COLETTE, *Sido*, Paris, Éditions Zulma, 1994.

COLETTE, *Chéri. Sfârșitul lui Chéri*, traducere de Mona Rădulescu și Corneliu Rădulescu, prefață și tabel cronologic de Mircea Angheliescu, București, Editura Minerva, 1973.

COLETTE, *Curtezana*, traducere de Nicoleta Neagoe, București, Editura Humanitas, 2009.

COLETTE, *Hoinara. Duo*, traducere de Ovidiu Constantinescu, prefață de Irina Eliade, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.

COLETTE, *Sido. Cârceii de viță*, traducere și prefață de Irina Eliade, București, Editura Univers, 1982.

COLETTE, *Chéri and The Last of Chéri*, traducere de Roger Senhouse, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1951.

COLETTE, *Chéri*, traducere de Anna Maria Speckel, Roma, Biblioteca Economica Newton, 1995.

Volume de critică, dicționare, studii, teorie literară, istorie literară, traductologie

ADAM, Jean-Michel, REVAZ, Françoise, *Analiza povestirii*, traducere de Sorin Pârvu, Iași, Institutul European, 1999.

ALLUIN, Bernard, *XXe siècle, 1900-1950*, Paris, Hatier, 1992.

BAHTIN, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, București, Editura Univers, 1982.

BEAUMARCHAIS, Jean-Pierre (de), COUTY, Daniel, *Dictionnaire des œuvres littéraires de langue française*, Paris, Bordas, 1994.

BEAUMARCHAIS, Jean-Pierre (de), COUTY, Daniel, REY, Alain, *Dictionnaire des littératures de langue française*, vol. A-D, Paris, Éditions Bordas, 1987.

BEAUMONT, Germaine, PARINAUD, André, *Colette par elle-même*, Paris, Éditions du Seuil, 1951.

BELL, Roger T., *Teoria și practica traducerii*, Iași, Editura Polirom, 2000.

BOMPIANI, LAFFONT, *Dictionnaire bibliographique des auteurs de tous les temps et de tous les pays*, I Ab-Des, Paris, Éditions Robert Laffont, 1980.

BOMPIANI, LAFFONT, *Dictionnaire des œuvres de tous les temps et de tous les pays*, Paris, Société d'édition de Dictionnaires et Encyclopédies, 1953.

BONAL, Gérard, *Colette et les bêtes*, Paris, Éditions Tallandier, 2019.

BRUNEL, Pierre, *Littérature française histoire et anthologie XXe siècle*, Paris, Éditions Bordas, 1979.

BUȚUREANU, Silvia, *Colette et la recherche de soi-même*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 1973.

CHARTIER, Pierre, *Introduction aux grandes théories du roman*, Paris, Bordas, 1990.

CHALON, Jean, *Colette l'éternelle apprentie*, Paris, Flammarion, 1998.

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri, mituri, vise, obiceiri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I, A-D, București, Editura Artemis, 1994.

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. al II-lea, E-O, București, Editura Artemis, 1995.

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. al III-lea, P-Z, București, Editura Artemis, 1995.

CIXOUS, Hélène, *The Laugh of the Medusa*, translated by Keith Cohen and Paula Cohen, Chicago, The University of Chicago Press, 1976.

COMPAGNON, Antoine, *Un été avec Colette*, Paris, Équateurs France Inter, 2022.

CORNEA, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Iași, Polirom, 2006.

CORNIȘ-POP, Marcel, *Tentația hermeneutică și rescrierea critică*, traducere de Corina Tiron, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000.

- DRAGOMIR, Otilia, MIROIU, Mihaela, *Lexicon feminist*, Iași, Editura Polirom, 2002.
- DRAGOMIRESCU, Gh. N., *Mica enciclopedie a figurilor de stil*, București, EȘE, 1975.
- DUCREY, Guy, DUPONT, Jacques, *Dictionnaire Colette*, Paris, Classiques Garnier, 2018.
- DUCROT, Oswald, SCHAEFFER, Jean-Marie, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, traducere de Anca Măgureanu, Viorel Vișan, Mariana Păunescu, București, Editura Babel, 1996.
- DUGAST-PORTES, Francine, *Colette. Les pouvoirs de l'écriture*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 1999.
- ECO, Umberto, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, tradus de Alexandru Laszlo, Iași, Editura Polirom, 2008.
- ECO, Umberto, *Interpretare și suprainterpretare*, traducere de Ștefania Mincu, Constanța, Editura Pontica, 2004.
- ECO, Umberto, *Lector in fabula*, traducere de Marina Spalas, București, Editura Univers, 1991.
- ECO, Umberto, *Limitele interpretării*, Iași, Editura Polirom, 2007.
- FONTANIER, Pierre, *Figurile limbajului*, traducere de Antonia Constantinescu, București, Univers, 1977.
- GHIU, Bogdan, *Totul trebuie tradus. Noua paradigmă (un manifest)*, București, Editura Cartea Românească, 2015.
- GOUDEKET, Maurice, *Près de Colette*, Paris, Flammarion, 1956.
- ION, Angela, *Dicționar de scriitori francezi*, Iași, Polirom, 2012.
- ISER, Wolfgang, *Actul lecturii. O teorie a efectului estetic*, traducere din limba germană, note și prefață de Romanița Constantinescu, Pitești, Editura Paralela 45, 2006.
- JACCOMARD, Hélène, *Lecteur et lecture dans l'autobiographie française contemporaine*, Genève, Librairie Droz, 1993.
- JAUSS, Hans Robert, *Pour une esthétique de la réception*, traduit de l'allemand par Claude Maillard, préface de Jean Starobinski, Paris, Éditions Gallimard, 1978.
- KRISTEVA, Julia, *Le génie féminin : la vie, la folie, les mots. Colette*, tome III, Paris, Gallimard, 2002.

LALOU, René, *Histoire de la littérature française contemporaine (1870 à nos jours)*, Paris, Les Éditions G. Cres et Cie, 1922.

LEJEUNE, Philippe, *Pactul autobiografic*, traducere de Irina Margareta Nistor, București, Editura Univers, 2000.

LUNGU BADEA, Georgiana, *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica și didactica traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2012.

LUNGU BADEA, Georgiana, *Idei și metaidei traductive românești (sec. XVI-XXI)*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2013.

LUNGU BADEA, Georgiana, *Tendențe în cercetarea traductologică*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005.

LUNGU BADEA, Georgiana, *Teoria culturilor, teoria traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2004.

MAGET, Frédéric, *Les 7 vies de Colette*, Paris, Flammarion, 2019.

MALIGNON, Jean, *Dictionnaire des écrivains français*, Paris, Éditions du Seuil, 1971.

MAURON, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, tradus de Ioana Bot, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.

MAVRODIN, Irina, *Despre traducere, literal și în toate sensurile*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2006.

***, *Micul dicționar academic*, vol. I, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2001.

***, *Micul dicționar academic*, vol. II, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2002.

***, *Micul dicționar academic*, vol. III, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2003.

***, *Micul dicționar academic*, vol. IV, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2003.

MITTERAND, Henri (coord.), *Langue et Littérature, anthologie XIXe - XXe siècles*, Paris, Nathan, 1990.

MORNET, Daniel, *Histoire de la littérature et de la pensée françaises (1870-1927)*, Paris, Éditions Bibliothèque Larousse, 1927.

NIDA, Eugene A., *Traducerea sensurilor. Traducerea: posibilă și imposibilă*, traducere și note de Rodica Dimitriu, Iași, Institutul European, 2004.

- PARPALĂ-AFANA, Emilia, *Introducere în stilistică*, Pitești, Editura Paralela 45, 1998.
- PÂNZARU, Ioan, *Practici ale interpretării de text*, [Iași], Polirom, 1999.
- PETRAȘ, Irina, *Teoria literaturii. Dicționar-antologie*, București, EDP, 2009.
- PICHOIS, Claude, BRUNET, Alain, *Colette*, Paris, Éditions de Fallois, 1999.
- PICON, Gaëtan, *Panorama de la nouvelle littérature française*, Paris, Éditions Gallimard, 1976.
- PLETT, Heinrich F, *Știința textului și analiza de text*, traducere de Speranța Stănescu, București, Editura Univers, 1983.
- PRINCE, Gerald A., *Dicționar de naratologie*, Iași, Editura Institutului European, 2004.
- PYM, Anthony, *Pour une éthique du traducteur*, Ottawa, Artois Presses Université, 1994.
- RICŒUR, Paul, *De la text la acțiune. Eseuri de hermeneutică II*, traducere și postfață de Ion Pop, Cluj, Echinoc, 1999.
- RICŒUR, Paul, *Despre traducere*, traducere și studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, Iași, Editura Polirom, 2005.
- ROBERT, Paul, *Le Petit Robert*, Paris, Éditions Le Robert, 1984.
- SCHAFF, Adam, *Introducere în semantică*, București, Editura Științifică, 1966.
- SCHLEIERMACHER, F. D. E., *Hermeneutica*, traducere, note și studiu introductiv de Nicolae Râmbu, Iași, Editura Polirom, 2001.
- SIMION, Eugen, *Genurile biograficului*, București, Univers Enciclopedic, 2002.
- STEINER, George, *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*, traducere de Valentin Negoită și Ștefan Avădanei, București, Editura Univers, 1983.
- VAN TIEGHEM, Philippe, *Dictionnaire des littératures*, Paris, Éditions Quadrige/Puf, 1984.

Studii și articole

- BONNET, Jean-Claude, *Des mots pour le dire*, în „Critique”, nr. 5, Éditions CNL, Paris, 2000, p. 56-68.
- BUȚUREANU, Silvia, *Colette și natura*, în „Studii de literatură universală”, vol. XV, București, 1970, p. 109-117.

FAUR, D., *Colette a vorbit...*, în „Adevărul”, nr. 14471, București, Editura Adevărul, 1931, p. 3.

IONESCU, Constant, *Colette, geniul și opera sa literară*, conferință rostită la Fundațiunea „Carol I”, în seara de vineri, 6 martie 1925, București, Imprimeriile „Independența”, strada R. Pointcaré No. 17, 1925, p. 3-29.

MACÉ, Nathalie, *Cinq ans de théâtre vus à travers **La jumelle noir** de Colette*, în „Revue d’Histoire littéraire de la France”, nr. 1, Paris, Éditions Classiques Garnier, 2017, p. 49-60.

NADIM, Roxana, *Colette, une femme flamboyante*, în „L’éléphant”, nr. 34, Paris, Éditions Scrinéo, 2021, p. 8-10.

NĂDEJDE, Ioan, *Colette, conferențiară*, în „Adevărul”, nr. 14462, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.

PATYKOWSKA, Natalia, *Comparaison des motifs autobiographiques dans l’œuvre de Anaïs Nin et Sidonie-Gabrielle Colette*, în „Agapes francophones”, Szeged, Editura Jate Press, 2019, 195-203.

Pagini web

<http://arhiva.romanialiterara.com>.

<http://www.uniuneascrititorilorarad.ro>.

<https://archivesenligne.yonne.fr>.

<https://data.bnf.fr>.

<https://francearchives.fr>.

<https://www.amisdecolette.fr/>.

<https://www.larousse.fr>.